

POSTANOWIENIE

Dnia 27 lutego 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik

w sprawie z odwołania A. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Chorzowie

o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem w drodze do pracy,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 27 lutego 2025 r.,

skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 26 marca 2024 r., sygn. akt III AUa 1132/23,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Katowicach wyrokiem z 26 marca 2024 r., III AUa 1132/23 oddalił apelację A. P. (odwołujący się, ubezpieczony) od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach z 12 lipca 2023 r., X U 1306/22 oddalającego jego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Chorzowie (organ rentowy) z dnia 27 września 2022 r. odmawiającej odwołującemu się prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy, albowiem Komisja Lekarska ZUS orzeczeniem z dnia 23 września 2022 r. orzekła, iż jest on częściowo niezdolny do pracy, aczkolwiek niezdolność ta nie pozostaje w związku z wypadkiem w drodze do pracy.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło w wyniku poczynienia następujących ustaleń. Do dnia 31 maja 2022 r. odwołujący się był uprawniony do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy związku z wypadkiem w drodze do pracy. W dniu 21 kwietnia 2022 r. ubezpieczony złożył kolejny wniosek o rentę z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem w drodze do pracy. Orzeczeniem z dnia 3 czerwca 2022 r. Lekarz Orzecznik ZUS stwierdził, że ubezpieczony jest częściowo niezdolny do pracy do 30 czerwca 2025 r., aczkolwiek niezdolność ta w ocenie Lekarza Orzecznika nie pozostaje w związku z wypadkiem w drodze do pracy. Następnie Komisja Lekarska ZUS orzeczeniem z dnia 23 września 2022 r. również stwierdziła, że ubezpieczony jest częściowo niezdolny do pracy do 30 czerwca 2025 r., a niezdolność ta nie pozostaje w związku z wypadkiem w drodze do pracy. Na podstawie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego Sąd Apelacyjny stwierdził, że ubezpieczony jest częściowo niezdolny do pracy, ale niezdolność nie ma związku z wypadkiem w drodze do pracy. Sąd Apelacyjny w pełni podzielił opinię sporządzoną w toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji przez biegłą z zakresu neurochirurgii i neurotraumatologii. Biegła szczegółowo wyjaśniła etiologię diagnozowanych dolegliwości, przebieg procesów chorobowych oraz aktualny stopień nasilenia schorzeń występujących u ubezpieczonego, a także wyjaśniła okoliczność braku istnienia związku przyczynowo-skutkowego pomiędzy tymi schorzeniami i wypadkiem w drodze do pracy.

Sąd Apelacyjny wyjaśnił, że postanowieniem z 24 lutego 2023 r. Sąd Okręgowy w Katowicach oddalił wniosek ubezpieczonego o ustanowienie pełnomocnika z urzędu, a ubezpieczony nie wniósł zażalenia na powyższe postanowienie. Sąd Apelacyjny wyjaśnił, że odmowa ustanowienia dla strony pełnomocnika z urzędu co do zasady nie powoduje nieważności postępowania wskutek pozbawienia strony możliwości obrony swoich praw. W ocenie Sądu Apelacyjnego w niniejszej sprawie nie zachodziła sytuacja nieporadności odwołującego się. Ubezpieczony składał pisma, wnioski, a ich treść wskazuje na umiejętność formułowania stanowiska procesowego. Ubezpieczony wskazywał na problemy z narządami ruchu, jednak w ocenie Sądu nie uzasadniały one

przyznania pełnomocnika z urzędu skoro ubezpieczony składał pisma procesowe i stawiał się na rozprawę.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł ubezpieczony, zaskarżając wyrok ten w całości. Skarżący zarzucił naruszenie art. 378 § 1 k.p.c. przez niewzięcie pod uwagę z urzędu nieważności postępowania przed Sądem pierwszej instancji, która to nieważność zaistniała wskutek pozbawienia strony możliwości obrony swoich spraw wobec braku ustanowienia pełnomocnika z urzędu dla strony przed Sądem pierwszej instancji, co miało istotny wpływ na wynik sprawy wyrażający się w braku uchylenia wyroku Sądu pierwszej instancji, zniesienia postępowania w zakresie dotkniętym nieważnością, i w tym zakresie przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu. Ubezpieczony wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych, oświadczając, że koszty te nie zostały pokryte w całości ani w części.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania został uzasadniony tym, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Ubezpieczony podniósł, że w odwołaniu od decyzji ZUS z dnia 27 września 2022 r. wniósł o ustanowienie pełnomocnika z urzędu. Wniosku tego Sąd przez długi czas nie rozpoznał, procedując i prowadząc postępowanie dowodowe. Wniosek ten został rozpoznany, negatywnie dla skarżącego, dopiero dnia 24 lutego 2023 r. Skarżący nie zaskarżył postanowienia w tym przedmiocie. Aktywność procesowa skarżącego przed Sądem Okręgowym (brak kwestionowania postanowienia o dopuszczeniu opinii biegłego niewłaściwej specjalizacji, brak zaskarżenia postanowienia w przedmiocie oddalenia wniosku o przyznanie pełnomocnika z urzędu, brak kwestionowania przed Sądem pierwszej instancji treści opinii biegłego - oczywiście niekorzystnej dla skarżącego) świadczy o jego nieporadności. Sam skarżący wskazał na swoją nieporadność w piśmie z dnia 24 lutego 2023 r.: *nie jestem w stanie sam sobie poradzić z napisaniem wniosków i uzasadnień*. Skarżący nie był reprezentowany przed Sądem pierwszej instancji przez fachowego pełnomocnika, co uniemożliwiło mu należyty udział w sprawie, należytą obronę swoich interesów i należyte zajęcie stanowiska.

Dopiero Sąd drugiej instancji dostrzegł potrzebę ustanowienia dla skarżącego pełnomocnika z urzędu, mimo, iż sytuacja materialna, stopień zaradności skarżącego jak i stopień skomplikowania sprawy przed Sądem pierwszej i drugiej instancji pozostawały takie same. Sąd drugiej instancji nie dostrzegł wyżej wskazanych uchybień, co powinien był uczynić z urzędu.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania ewentualnie jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Badanie w postępowaniu kasacyjnym nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji ma charakter pośredni i jest możliwe, gdy skarżący zarzuci sądowi drugiej instancji naruszenie art. 386 § 2 k.p.c. przez nieuwzględnienie nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2000 r., III CKN 1204/99, LEX nr 51569 oraz wyrok z 11 stycznia 2006 r., III CK 328/05, LEX nr 448044). Takie uchybienie sądu drugiej instancji może być jednak skuteczną podstawą skargi kasacyjnej tylko wówczas, gdy mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy (wyroki Sądu Najwyższego z 18 stycznia 2005 r., II PK 151/04, OSNP 2005 nr 17, poz. 262, z 15 września 2006 r., I PK 97/06, OSNP 2007 nr 17-18, poz. 251, z 10 lutego 1998 r., II CKN 600/97, OSP 1999 Nr 3, poz. 58). Postępowanie apelacyjne jest kontynuacją postępowania przed sądem pierwszej instancji, co powoduje, iż wiele przypadków nieważności zachodzących przed sądem pierwszej instancji, zwłaszcza polegających na pozbawieniu możliwości obrony praw i braku należytej reprezentacji procesowej, jest sanowanych w postępowaniu apelacyjnym, a co za tym idzie - traci rację bytu kwestionowanie orzeczenia sądu pierwszej instancji, jeżeli nie jest przy tym oparte na innych podstawach kasacyjnych. Nie ma natomiast możliwości sanacji nieważności postępowania istniejącej z takich przyczyn przed sądem drugiej instancji.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje pogląd, że odmowa ustanowienia dla strony pełnomocnika procesowego z urzędu nie usprawiedliwia zarzutu nieważności postępowania wskutek pozbawienia strony możliwości obrony jej praw, gdyż wniosek ten podlega uwzględnieniu - zgodnie z art. 117 § 5 k.p.c. - jeżeli w ocenie sądu udział profesjonalnego pełnomocnika jest potrzebny (wyroki Sądu Najwyższego z 2 marca 2005 r., III CK 533/04, z 12 września 2007 r., I CSK 199/07; z 16 kwietnia 2008 r., V CSK 564/07, z 18 kwietnia 2008 r., CSK 636/07, oraz postanowienia Sądu Najwyższego z 15 maja 2007 r., V CSK 37/07 i z 29 kwietnia 2009 r., II CSK 643/08). Tylko w wyjątkowych sytuacjach nieprzyznanie fachowej pomocy pełnomocnika z urzędu może być kwalifikowane jako powodujące nieważność postępowania wskutek pozbawienia strony możliwości obrony jej praw. Dotyczy to jednak tylko przypadków, gdy strona swoim zachowaniem wykazuje nieznaną reguł postępowania lub nieporadność (postanowienie Sądu Najwyższego z 17 maja 2018 r., IV CSK 120/18, LEX nr 2515757 oraz powołane tam orzecznictwo, wyroki Sądu Najwyższego z 8 grudnia 2009 r., II UK 195/09, OSNP 2011 nr 13-14 poz. 190 oraz z 12 maja 2010 r., I UK 19/10, LEX nr 603408).

Mając powyższe na względzie, nie można zatem uznać, że w sprawie doszło do oczywistego naruszenia przepisów postępowania, która to przesłanka oparta została na tożsamy argumentach podniesionych w uzasadnieniu zarzutu podstawy skargi kasacyjnej dotyczącej nieważności postępowania. Pełnomocnik odwołującego się w postępowaniu kasacyjnym sformułował bowiem tezę o nieważności postępowania w związku z tym, że nie został ustanowiony dla niego pełnomocnik z urzędu na etapie postępowania pierwszoinstancyjnego. Sąd Apelacyjny ocenił jednak, że przebieg postępowania z udziałem ubezpieczonego nie potwierdzał jego nieporadności (składał pisma, wnioski, a ich treść wskazywała na umiejętność formułowania stanowiska procesowego), jak również nie odwołał się od postanowienia Sądu pierwszej instancji odmawiającego przyznania mu pełnomocnika z urzędu w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[a.1]

